

**СЕРГІЙ ФЕДУНЯК, ЄВРОПЕЙСЬКІ ВИМІРИ БЕЗПЕКИ
НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРИ. ФОРМУВАННЯ
ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ ЗАХОДУ І НОВИХ
НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ, РУТА, [ЧЕРНІВІЦІ 2005; EUROPA
I EURAZJA JAKO PODSTAWY NOWEGO ZINTEGROWANEGO
SYSTEMU BEZPIECZEŃSTWA PANEUROPEJSKIEGO, ss. 247]**

Książka napisana przez Sergija Feduniaka i firmowana przez Uniwersytet Państwowy w Czerniowcach jest jedną z pierwszych współczesnych ukraińskich publikacji próbujących w sposób kompleksowy opisać ewolucję systemu bezpieczeństwa na kontynencie eurazjatyckim po zakończeniu „zimnej wojny”.

Opracowanie dzieli się na cztery główne części, w których autor analizuje kolejno zasady teoretyczne tworzenia i funkcjonowania systemu bezpieczeństwa od początku lat 90. XX w., genezę współczesnych strategii w sferze bezpieczeństwa ogólnego i kontynentalnego, politykę bezpieczeństwa w Europie i na obszarze poradzieckim oraz rolę i miejsce niepodległej Ukrainy w procesie kształtowania się tzw. zintegrowanego systemu bezpieczeństwa.

Celem publikacji nie jest jednak wyłącznie akademicki opis teoretycznych i praktycznych modeli bezpieczeństwa istniejących na obszarze Europy i Eurazji. Autor próbuje bowiem odpowiedzieć jednocześnie na niezmiernie istotne pytanie, czy jest możliwe powstanie w przyszłości zintegrowanego systemu bezpieczeństwa łączącego Europę i obszar poradziecki. Ukraiński politolog bardzo wyraźnie akcentuje, iż kwestia wypracowania takiej swoistej „wspólnej filozofii” bezpieczeństwa dla całej Eurazji ma znaczenie fundamentalne nie tylko w wymiarze kontynentalnym, ale również globalnym, ponieważ rzutuje bezpośrednio na przyszłość systemu stosunków międzynarodowych.

Według Feduniaka, przyszły zintegrowany system bezpieczeństwa będzie składać się z dwóch głównych podsystemów (europejskiego i eurazjatyckiego), które współcześnie funkcjonują nadal w sposób autonomiczny. Obecnie można mówić co

najwyżej tylko o niewielkim zakresie kooperacji i dialogu dwustronnym pomiędzy obu ogniwami. Autor zaznacza, iż dziś jest tu wciąż więcej elementów konkurencji niż współpracy, a sytuację dodatkowo komplikuje coraz wyraźniejsza dominacja podsystemu europejskiego. Zachód, zdaniem Feduniaka, chce osiągnąć poprzez swą politykę na obszarze poradzieckim trzy główne cele, które często wykluczają się wzajemnie. Z jednej strony państwa zachodnie starają się chronić własne interesy geopolityczne na tym obszarze, z drugiej zaś akcentują konieczność utrzymania stabilności całego regionu przy jednoczesnym wymogu przestrzegania przez poszczególne państwa wartości demokratycznych i liberalnych.

Ukraiński politolog mówi wprost, iż podstawą instytucjonalną przyszłego zintegrowanego systemu bezpieczeństwa na obszarze Eurazji może być jedynie NATO i Unia Europejska przy pewnym niewielkim wsparciu OBWE. Trudno sobie jednak dziś wyobrazić sytuację, w której główne państwo obszaru poradzieckiego, czyli Rosja, godzi się *de facto* na zdominowanie własnej, tzw. tradycyjnej sfery wpływów przez zachodni model bezpieczeństwa zbiorowego.

Zdaniem Feduniaka, w ciągu najbliższych kilkunastu lat możliwe są tu dwa scenariusze rozwoju sytuacji. Pierwszy, w którym budowa zintegrowanego systemu bezpieczeństwa polega na utrzymaniu dotychczasowej struktury instytucjonalnej przy jednoczesnej intensyfikacji współpracy pomiędzy podsystemami. W drugim wariantcie powstanie nowa formuła instytucjonalna bezpieczeństwa kontynentalnego w wyniku dalszego rozszerzenia NATO i UE o państwa byłego ZSRR. Jednocześnie powinno dojść do zacieśnienia kontaktów na linii Zachód–Rosja i wzrostu znaczenia USA na obszarze poradzieckim.

Zwłaszcza drugi z zakładanych wariantów jest mocno problematyczny i opisywany w nim scenariusz może prowadzić nie tyle do wykreowania nowego systemu bezpieczeństwa, co do destrukcji dotychczasowego *status quo* w tej sferze. Niestety, autor nie pokusił się o to, aby szerzej przedstawić również zagrożenia związane z postulowanym procesem budowy zintegrowanego systemu bezpieczeństwa na obszarze Europy i Eurazji.

W związku z tym, iż książka jest dziełem politologa ukraińskiego, nie mogło w niej zabraknąć odniesień do współczesnej Ukrainy. Miejsce i rola tego państwa w systemie bezpieczeństwa kontynentalnego jest jednym z głównym tematów opracowania. Feduniak, pisząc o Ukrainie, uznaje, iż właśnie Kijów może stać się państwem-pomostem pomiędzy podsystemami. Tym samym Ukraina przestanie być tylko i wyłącznie „konsumentem” w sferze bezpieczeństwa i stanie się aktywnym aktorem kształtującym nowe oblicze środowiska międzynarodowego.

Rafał Kęsek